

Утвердження людини як мудрої, духовно і фізично розвиненої особистості, боротьба проти сил, що заважають її щастю – провідна ідея української народної педагогіки слова.

Але щоб усе це охопити, необхідно, щоб той, хто дивиться очима, бачив, а хто слухає, чув і розумів суть прихованої моральної сутності слова.

Список використаних джерел і літератури:

1. Євтух В. Б. Етнопедагогіка : навч. посіб. / [Євтух В. Б., Марушкевич А. А., Дем'яненко Н. М., Чепак В. В.]. – Ч. 1. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. – 149 с.
2. Лозко Г. Українське народознавство / Г. Лозко. – [вид. 2-е, доповн.]. – К. : «АртЕЖ», 2004. – 470 с.
3. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко). Етимолого-семантичний словник української мови : в 4-х т. – Т. 1–2. – Вінніпег : Волинь, 1982. – 328 с.
4. Павлюк С. П. Українське народознавство : навч. посіб. / С. П. Павлюк. – К. : Знання, 2006. – 567 с.
5. Руденко Ю. Д. Українська національна система виховання : конспект лекцій / Ю. Д. Руденко. – К. : КДПІ, 1991. – 49 с.
6. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка : навч.-метод. посіб. / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.
7. Українська етнопедагогіка : навч. посіб. – Суми : Університетська книга, 2005. – 175 с.
8. Українські народні казки / упорядник Л. Ф. Дунаєвська. – К. : Веселка, 1988. – 258 с.
9. Хеджеу Б. Избранное / Б. Хеджеу. – Кишинев, 1987. – С. 267.

Анотація

И.В.Пташук

Воспитание детей средствами слова в украинской народной педагогике

Этновоспитание – неотъемлемая часть исторического становления народа, имеет значительное влияние на формирование национального характера, национальной ментальности человека. В основу народного воспитания положен опыт предыдущих поколений. Воспитание подрастающего поколения и молодежи происходит систематически и последовательно, предусматривает систему принципов, методов, средств, направлений формирования личности. В статье исследованы словесные средства воспитания детей в украинской народной педагогике. В частности рассмотрен воспитательный потенциал сказок, пословиц и поговорок, колыбельных песен. Приведены примеры применения словесных средств воспитания в украинской народной педагогике.

Ключевые слова: украинская народная педагогика, этнопедагогика, средства воспитания, словесные средства воспитания, сказка, пословица, поговорка, колыбельная песня.

Summary

I.V.Ptashchuk

Upbringing of Children by Means of a Word in Ukrainian Folk Pedagogics

Popular education is an integral part of the historical development of the people that has a significant influence on the national character, national mentality of the person. The basis for public education is the experience of previous generations. Education of the younger generation and young people is systematically and consistently provides a system of principles, methods and ways of personality development. The article examines verbal means of educating children in the Ukrainian folk pedagogy. In the article also specifically considered educational potential of tales, proverbs and sayings, lullabies. There are some examples of the use of verbal means of education in Ukrainian folk pedagogy.

Key words: Ukrainian folk pedagogy, ethno pedagogy, means of education verbal, means of educational tales, proverb, saying, lullaby.

Дата надходження статті: «3» вересня 2012 р.

УДК 373.2 (09): 34

Г.І.РЕГО,

кандидат педагогічних наук
(м.Ужгород)

Зміст навчально-виховної діяльності в угорськомовних та неугорськомовних дошкільних закладах Закарпаття кінця XIX – початку XX ст.

У публікації здійснено порівняльний аналіз змісту навчально-виховної діяльності в дошкільних закладах Закарпаття кінця XIX – початку XX ст. з угорською та неугорською мовою навчання. На основі аналізу архівних матеріалів охарактеризовано стан дидактичного забезпечення навчального процесу сільських дитячих садків краю в досліджуваній період.

Ключові слова: планування, навчально-виховна робота, навчання, виховання, діти дошкільного віку, дошкільні заклади.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Аналіз процесів формування і реалізації державної мовної політики в галузі освіти свідчить про її актуальність. Мовна політика належить до критерій, пов'язаних із свідомим впливом суспільства на мову. Вона ґрунтується на певних соціальних і політичних принципах. Є не лише одним із найважливіших чинників формування

державної політики в цілому, а й істотною складовою і важливим показником її дієвості, ефективності, соціальної спрямованості [1, с.91]. Особливої ваги набуває мовна політика в поліетнічних державах, до яких слід віднести Україну, зокрема одну із найменших її областей – Закарпатську.

За даними перепису населення, на території Закарпатської області проживають представники понад 100 національностей і народностей. Як засвідчують статистичні дані, переважна більшість населення області – українці, 12,1 відсотка становить населення угорської національності, румунської – 2,6, російської – 2,5 відсотка [7].

Мовна політика щодо української мови в Закарпатті в різні історичні відрізки була завжди складною і неоднозначною, оскільки Закарпаття в своєму історичному розвитку входило впродовж ряду століть до складу державних організмів – Угорщини⁵⁵, Чехословаччини, Радянського Союзу.

Продовж усього періоду основним важелем впливу на мовну політику в краї була освіта. Через навчальні освітні заклади активно впливали на формування у дітей любові та поваги до державної⁵⁶ мови та культури.

Аналіз досліджень і публікацій... Праці дослідників історії педагогічної думки Закарпаття М.Вегеша, В.Гомонная, М.Зимомрі, А.Ігната, М.Кляп, М.Кухти, Г.Рего, В.Росула, В.Сагарди, М.Талапканича, О.Фізеші, В.Шандора дають уявлення про західноукраїнську народну школу в межах Австрійської (Австро-Угорської) імперії та за часів чехословацької держави, вплив мовної політики на формування особистості підростаючого покоління.

Формулювання цілей статті... Мета публікації – здійснити порівняльний аналіз змісту навчально-виховної діяльності в дошкільних закладах Закарпаття кінця ХІХ – початку ХХ ст. з угорською та неугорською мовою навчання.

Виклад основного матеріалу... У дошкільних закладах краю початку ХХ ст. у виховній роботі з дітьми враховувалися загальнодидактичні принципи легкості, доступності, посильності та послідовності засвоєння знань, розроблені тогочасними визначними зарубіжними педагогами та доповнені міркуваннями представників угорської педагогічної думки.

Впродовж тижня, включаючи і суботу, в дошкільно-виховних закладах превалювали заняття з розумового розвитку і розвитку мовлення дітей (по 2-4 заняття щодня), а також із розвитку моторики (4 дні, переважно по 3 заняття). У січні місяці у всіх типах дошкільних закладів навчання не проводили [6, с.403-405].

Планування навчально-виховної роботи протягом навчального року в усіх типах дошкільних закладів, незалежно від мови викладання та національності дітей відповідало передбаченим Законом ХV. «Про дошкільне виховання» 1991 р. вимогам [4, с.198]. Зміст навчальної програми в дошкільних закладах Закарпаття з неугорською мовою навчання ілюструє Таблиця 1.

Таблиця 1

Зразок перспективного планування в неугорськомовних дошкільних закладах Закарпаття (1908-1909 н/р)

<i>заняття:</i>	<i>програмовий зміст:</i>
вересень	
бесіда	про частини тіла (демонстраційний матеріал: лялька); стоїть, ходить, сидить, лежить, встає, миється, зачісується, їсть, п'є, розмовляє, чиста;
співи	потішка: «Стоїть, лялька, стоїть»;
гра	«Гуляємо, гуляємо»;
фізкультурні вправи	«Говорить дитина, говорить»;
марш	ходьба під ритмічне плескання, імітація гри на трубі та барабані (без слів);
праця	на подвір'ї: ігри з піском, виготовлення іграшок з стебла кукурудзи, листя, стебла та плоду дині; в приміщенні: нанизування зірочок, малювання, конструювання, розкладні таблички, кружечки;
жовтень	
бесіда	закріплення вивченого; стілець, стіл, ліжко; виноград, горіх, яблуко, збір урожаю;
вірш	«Маленька дитина вже ходить в дитячий садок»;

⁵⁵ До 1919 р. під Закарпаттям розуміємо лише ту частину Угорщини, в якій жили українці (тому поширена назва «Угорська Русь», «Угорська Україна»), а її межами були етнографічні межі з румунами й угорцями на півдні та словаками на заході.

⁵⁶ До 1919 р. угорської; з 1919 р. по 1924 р. – словацької; з 1945 р. по 1991 р. – російської.

співи	«Ходіть дівчата в виноградник»;
гра	«Тут брязкотить горішок...», «Загубила хусточку»;
праця	на подвір'ї: якщо можна те саме; викопувати невеличкі ямки і зносити в них за допомогою дитячої теліжки опале листя; в приміщенні: те саме; робота з папером, робота з дерев'яною стружкою;
листопад	
бесіда	шафа, кухонні меблі, посуд, столовий набір;
вірш	«Взимку»;
співи	«Я іще маленька»;
гра	«Біля лісу не добре жити», «Несу вогонь»;
праця	нанизування паперу; робота з глиною; плетіння з осоки;
грудень	
бесіда	будинок, вікно, двері, знаряддя будівельника; зима, сніг;
вірш	різдвяні віршики;
спів	різдвяні пісні;
гра	закріплення попередніх;
марш	«Бум, бум, звучить барабан»;
праця	те саме;
лютий	
бесіда	закріплення вивченого; про свійські тварини: свиня, кішка, собака, вівця; подвір'я;
вірш	закріплення вивченого;
спів	«Падає сніг»;
гра	«В середині вівця, надворі – вовк», «Сліпа кішка»;
праця	закріплення вивченого; лозоплетіння;
березень	
бесіда	про домашню птицю: курку, гуску, качку; сад, садові знаряддя; пролісок, ластівку;
вірш	«Про ластівку»;
спів	«Вперед, барабани»;
гра	«Лисиця в курнику»;
квітень	
бесіда	корова, кінь, буйвіл; господарські знаряддя; фіалка; весна;
вірш	«Весною»;
спів	«Я люблю орати»;
гра	«Імітація дій»;
праця	закріплення вивченого; на подвір'ї: посівна, ігри з піском;
травень	
бесіда	ліс, співучі птахи; конвалія; бджілка, заєць, лисиця, вовк;
спів	«Ясне сонечко»;
гра	«Продавець птахів»;
праця	прополовання, копання; ігри з піском;
червень	
бесіда	про суницю, черешню; про равлика, козулю, оленя, дикого кабана;
вірш	«Посаджу я квіточку у садочку»;
спів	«Коли я бачу пташку»;
гра	«Мисливці»;
праця	лозо- та осокоплетіння; на городі: копання, прополка, поливання, збір равликів; ігри з піском;
липень	
бесіда	про жнива, про серп; тигр, лев, слон, верблюд;
вірш	закріплення вивчених віршів;
спів	«Ідуть гусари (солдати)»;
гра	закріплення вивчених ігор;
праця	ігри в піску (з іграшками);
серпень	
бесіда	закріплення пройдених бесід;
вірш	закріплення вивчених віршів;

пісні	закріплення вивчених пісень;
гра	закріплення вивчених ігор;

[3, с.110-112]

Для порівняння наводимо зразок перспективного планування в угорськомовних дошкільних закладах Закарпаття. Зміст та тематику занять подано в Таблиці 2.

Таблиця 2

Зразок перспективного планування в угорськомовних дошкільних закладах Закарпаття (1908-1909 н/р)

<i>заняття:</i>	<i>програмовий зміст:</i>
вересень	
бесіда	знайомство, привітання, привчання до режиму в дошкільному закладі. Бесіда: про дім; про збір кукурудзи та очищення качана від листя; про знайомі свійські тварини;
гра	«Не бачу котика»;
казка	«Чому сердиться собака на кішку?»;
вірш	закріплення знайомих віршів; «Я ще маленька»;
праця	в пісочниці: парканчик із паличок;
жовтень	
бесіда	про виноград, горіх, яблуко; перелітні птахи; про любов до ближнього;
вірш	«Горіх», «Збір винограду»;
гра	«Журавель»;
казка	«Маленька дитина і мандрівник»;
праця	в пісочниці: імітація виноробства;
листопад	
бесіда	про туман, дощ, осінній вітер і про захист від них; кімнатні меблі; опалення, дрова; зів'ялі квіти, пожовкле листя; про органи чуття;
вірш	«Осінь»;
казка	«Лисиця»;
гра	«Біжіть на слух» та інші ігри з розвитку органів чуття;
праця	робота з папером (згинання);
грудень	
бесіда	Різдво; народження Ісусика; про «золоту» і «чорну» книгу ангела;
вірш	різдвяні віршики;
гра	інсценівка «Народження Ісуса»;
марш	«Бум, бум, звучить барабан»;
праця	Виготовлення новорічних прикрас із кольорового паперу;
лютий	
бесіда	про різдвяні подарунки; про частини дня; годування птахів; горобець; про лід та ожеледицю;
вірш	«Сонечко»;
казка	«Овечка на льоду»;
гра	«Клітка»;
праця	робота з 8 кубиками Фребеля;
березень	
бесіда	тане сніг; про городні та польові знаряддя праці; фіалка;
вірш	про весну;
казка	«Про пролісок»;
гра	«Садівник», «Продавець квітів»;
праця	нанизування паперу;
квітень	
бесіда	весняний вітерець і промінь сонця; поле, трава, пролісок;
вірш	«День-день»;
казка	«Мое і твоє»;
гра	«Прийшла весна»;
праця	закріплення вивченого;

травень	
бесіда	свіже повітря; перегрівання, охорона здоров'я; хрущ; метелик; заєць;
вірш	«Про весну»;
гра	«Мисливці»;
казка	«Зайчата»;
праця	закріплення вивченого;
червень	
бесіда	про вівцю; траву; перепілку; річку, озеро, рибу, жабу; бджілку;
вірш	«Бджілка»;
казка	«Жителі озера»;
гра	«Золоті рибки»;
праця	робота з папером (згинання); ігри з піском;
липень	
бесіда	про пшеницю, жнива, про сінокіс та необхідні знаряддя; про батьківщину та любов до неї; угорський король і його армія;
вірш	«Маленький патріот», «Угорщина – моя батьківщина»;
казка	«Дика роза»;
гра	«Землеробство»;
праця	замок із піску;
серпень	
бесіда	про хліб; дерева, кущі та їх плоди; мед;
вірш	«Жнива»;
казка	«Ведмедик та бджоли»;
гра	«Три метелики»;
праця	закріплення.

[3, с.113-115]

У роботі вихователів превалювала шкільна методика, особливо такий словесний метод як бесіда. Фактично, вона була тоді окремим видом занять із мовленнєвого спілкування, ознайомлення дитини з навколишнім світом [2, с.131]. Бесіда включала відомості про режим дня і частини доби; про дім, батьківщину та любов до неї; про угорського короля та його армію (для угорськомовних дітей); ознайомлення з частинами тіла, предметами вжитку (меблі, посуд), знаряддями праці тощо (неугорськомовні діти). У вигляді бесід проходили також заняття із природи, які мали яскраво виражений природозахисний характер (нинішнє екологічне виховання). При цьому в дошкільних закладах для угорськомовних дітей проводилися комплексні заняття про живу (свійські та дикі тварини, перелітні птахи, комахи, рослини, дерева, кущі та їх плоди тощо) і неживу природу (туман, дощ, вітер, лід та ожеледицю, сніг, повітря, озера та річки). Натомість у дошкільних інституціях для неугорськомовних дітей акцентувалося на поглибленому ознайомленні з живою природою (свійські тварини: свиня, кішка, собака, вівця, корова, кінь, буйвіл; дикі тварини: заєць, лисиця, вовк, козуля, олень, дика свиня). Окремо планувалися бесіди про пори року.

Як бачимо, представники переважаючої в краї етнічної групи вже змалку готувалися до опанування сільськогосподарських відомостей як основи майбутньої трудової діяльності саме в цій сфері.

У дошкільних закладах для угорськомовних дітей були передбачені етичні бесіди про любов до ближнього, «золоту» і «чорну» книги ангела (якщо дитина зробить хороший вчинок, то Ісусик запише її ім'я в «золоту» книгу, а якщо поганий – то в «чорну». Залежно від того, де буде більше записів, – Ісусик вибирає подарунок для дитини на Різдво, а Миколай – на свято Миколая) та бесіди про охорону здоров'я.

Звичайно, в усіх дитячих садках у процесі бесіди особлива увага зверталася на розвиток і знання угорської мови. Як додаткові заняття-бесіди в дошкільних закладах для неугорськомовних дітей передбачалося закріплення слів з різних частин мови (іменники, прикметники, дієслова тощо.)

Як окремий вид роботи в дошкільних закладах з неугорськомовними дітьми передбачалося вивчення угорських пісень, які поповнювали їхній словниковий запас, сприяли засвоєнню додаткових відомостей і знань про навколишнє середовище, а також сприяли патріотичному (проугорському) вихованню.

У тижневому розподілі занять початку ХХ ст. для угорськомовних дітей превалювали рухливі ігри зі словесним і музичним супроводами, сюжетно-рольові ігри та ігри на розвиток органів

чуття. Цього не можна сказати про дошкільні заклади для дітей інших національностей: тут особлива увага приділялася рухливим іграм зі словесним та музичним супроводом, які слугували фізичному розвитку і засвоєнню угорської мови.

Зараз для нас дивним видається те, що в інституціях для неугорськомовних дітей не було передбачено читання та розповідання дітям казок. Крім того, не було передбачено формування елементарних математичних понять ні в угорських дошкільцях, ні в інституціях, призначених для дітей національних меншин (щоправда, бесіди, запропоновані Марією Молнар, містили поняття про форму, час, колір тощо).

Якщо інші види роботи з незначними відмінностями були наявні в усіх дошкільних закладах, то зміст, який вкладався в поняття «праця», значно відрізнявся. У дошкільних закладах з угорськомовними дітьми воно включало ігри з піском (парканчик, замок із піску тощо), роботу з папером (згинання, виготовлення новорічних прикрас, нанизування паперу), роботу з «дарами» Фребеля. У дитячих садках з неугорськомовними дітьми поняття «праця» було значно ширшим. Сюди входили: праця на подвір'ї (ігри з піском, виготовлення іграшок із стебел, листя, кукурудзи, плодів дині, прибирання опалого листя, посівна робота, прополювання, копання, поливання, збір равликів); праця в приміщенні, що за своїм змістом нагадує сучасну художню працю, яка включала нанизування паперових зірочок, малювання, конструювання, роботу з розкладними табличками, кружечками, з дерев'яною стружкою, з глиною, лозо- та осоклоплетіння. Вона слугувала формуванню навичок майбутньої самостійної фізичної (як правило, ручної) праці.

Як уже зазначалося, для проведення даних занять дитячі садки були забезпечені необхідним методичним матеріалом. У розпорядженні вихователя були набори макетів свійських тварин: корова, кінь, собака, кішка, свиня, вівця, коза і осел та диких тварин: заєць, вовк, лисиця, ведмідь, косуля та олень, які періодично (через 15 р.) поновлювалися [3, с.208-211]. Вони давали змогу закріпити знання дітей про тварин, порівняти їх між собою, відмітити характерні особливості окремих видів і пристосованість до відповідних умов життя. Наявність таких наборів сприяла проведенню дидактичних ігор («Хто де живе?», «Опиши тваринку», «Хто що їсть?», «Знайди спільне та відмінне» тощо); слугувала мотивацією для практичних завдань типу: «Зроби хлівець для ...» (поросяти, корівки, коня тощо), «Збудуй барліг для ведмеда», «Нору для лисички» (ігри з піском). Для розвитку зв'язного мовлення використовувалися демонстраційні картини (30 примірників) із зображенням меблів, знарядь праці, пір року, тварин, які не водилися в Закарпатті (тигр, лев, слон, верблюд тощо).

Заслужовує на увагу наявність у дошкільних закладах колекції видів місцевої фауни (комахи), з якими ознайолювали дітей під час бесід.

Для проведення практичних занять із праці та бесід про професії батьків тут були набори «муляра», господарського і садового знаряддя (плуг, борона, коса, ціпок, решето, серп, лопата, мотика, граблі тощо) та домашніх знарядь праці [5, с.1-12]. Діти, граючись у сюжетно-рольові ігри, здобували практичні навички роботи з даних професій.

Про доцільність і значущість такого дидактичного матеріалу, як набір селянських меблів (комод із тюльпанами, дві лавиці, один стіл та чотири стільці, ліжка, колиска з м'якого дерева) наголошувати навіть не доводиться.

У дитячих садках Закарпаття початку ХХ ст. діти дошкільного віку гралися в будівельні ігри. З цією метою в дошкільному закладі були відповідні допоміжні матеріали, набори дерев'яних будинків, церкви, господарські будівлі та ін., з яких діти могли споруджувати макети вулиць, сіл і міст Закарпаття [5; с.1-12]. Користуючись даним матеріалом, вихователька проводила бесіди про рідні село, місто, про батьківщину та любов до неї тощо.

Найулюбленішою грою закарпатських дітей було котіння обруча, тому дошкільні заклади були забезпечені належною кількістю обручів. Серед інвентарю, який слугував для розвитку навичок ручної праці, були голки для нанизування, паперові зірки, різнокольорові кружечки – дидактичний матеріал, що перейшов у практику дошкільного виховання Закарпаття з рекомендацій Ф.Фребеля. Крім того, бажано було мати пристрій для плетіння лози, за допомогою якого діти виготовляли батіжки, килимки, підставки під казани тощо.

Офіційні угорські вимоги минулого не передбачали навчання дітей письма, проте в дошкільних закладах нерідко знаходилися дощечки для письма, що свідчить про намагання вихователів готувати дітей до цього виду шкільної діяльності.

Висновки... Викладене переконує в тому, що методична база розвитку і виховання дітей у закарпатському сільському дитячому садку кінця ХІХ – початку ХХ ст. нічим не поступалася, а подекуди (особливо в питаннях розвитку дрібної моторики рук, трудового виховання) переважала сучасні дошкільні заклади.

Таким чином, можна стверджувати, що наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст. суспільне дошкільне виховання Закарпаття мало належне нормативно-правове та науково-методичне підґрунтя, що

забезпечувало реалізацію його початкової мети і завдань. Щодо змісту та тематики занять вони суттєво відрізнялися у дошкільних закладах з угорською та неугорською мовами.

Водночас необхідно вкотре підкреслити: в усіх типах дошкільних інституцій заняття носили яскраво виражений проугорський характер, активно впливали на прилучення дітей національних меншин до угорських культури, традицій, звичаїв.

Список використаних джерел і літератури:

1. Казанцева Л. І. До проблеми державної мовної політики в Україні / Л. І. Казанцева // Міжнародні педагогічні студії: проблеми дошкілля в сучасному світі : зб. наук. праць. / Бердянський державний педагогічний університет ; укладач І. Г. Улюкаєва. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – С. 90–97.
2. Реґо Г. До питання про особливості мовленнєвого поступу дошкільників у контексті поліетнічного середовища (на матеріалах Закарпаття) / Ганна Реґо // Молодь і ринок. – 2006. – № 5. – С. 128–131.
3. Реґо Г. Дошкільне виховання у Закарпатті: витоки й історія розвитку (1836-1918 рр.) : [моногр.] / Ганна Реґо. – Ужгород : ВАТ «Патент», 2010. – 256 с.
4. Реґо Г. І. Основні положення закону «Про дошкільне виховання» чинного в Закарпатті у кінці XIX ст. / Ганна Іванівна Реґо // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія «Медицина». – 2008. – Вип. 34. – С. 197–201.
5. ДАЗО у Берегові // Ф. 113, оп. 4, ед. хран. 149 (Инвентарные описи детсада с. Унгороц начато 1916 г. окончено 1917 г.), на 12 лист.
6. Spitz J. Évi anyagbeosztás / Jolán Spitz // Kisdnednevelés. – 1908. – № 16. – О. 403–405.
7. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/zakarpattia/> 30.09.12.

Анотація

А.И.Реґо

Содержание учебно-воспитательной деятельности в венгерскоязычных и невенгерскоязычных дошкольных учреждениях Закарпаття конца XIX – начала XX вв.

В публикации осуществлен сравнительный анализ содержания учебно-воспитательной деятельности в дошкольных учреждениях Закарпаття конца XIX в. – начала XX в. с венгерским и невенгерским языком обучения. На основании анализа архивных материалов характеризуется состояние дидактического обеспечения учебного процесса сельских детских учреждений края в исследуемый период.

Ключевые слова: планирование, учебно-воспитательная работа, учеба, воспитание, дети дошкольного возраста, дошкольные учреждения.

Summary

H.I.Reho

Content of Educational Activities in Hungarian or Non – Hungarian Kindergartens of Transcarpathia, in Late XIX – Early XX century

In the publication a comparative analysis of the content of educational activities in kindergartens of Transcarpathia in late nineteenth and early twentieth centuries is made with Hungarian and non – Hungarian language study. On the basis of the analysis of archival materials the didactic status of teaching processes in village kindergartens in the study period is described.

Key words: planning, educational work, training, education, preschool children, preschool institutions.
Дата надходження статті: «20» вересня 2012 р.

УДК 379.8

А.А.РІДКОДУБСЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Теоретичні аспекти соціальної адаптації дітей в процесі творчої діяльності у позашкільному закладі

Статтю присвячено розкриттю особливостей соціальної адаптації дітей в процесі творчої діяльності в умовах позашкільного закладу. Розкрито теоретичні аспекти навчально-виховного процесу позашкільного закладу з розвитку соціальної адаптації.

Ключові слова: творча діяльність, соціальна адаптація, позашкільний навчально-виховний процес.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення і підвищення рівня якості є важливою соціокультурною проблемою, яка значною мірою обумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації та самореалізації у цьому світі, соціального